

YENİDEN ÇEVİRİLER: FARKLILAŞAN YORUMLAR VE SUNUMLAR

A. Şirin OKYAYUZ*

RETRADUCTIONS : DES INTERPRETATIONS ET DES PRESENTATIONS QUI SE DISTINGUENT

De nos jours, nous trouvons sur le marché beaucoup de retraductions de textes littéraires qui peuvent être définies comme des traductions consécutives à une traduction initiale d'un travail littéraire vers la langue cible. Une étude comparée de ces retraductions est susceptible de révéler les différentes normes linguistiques ou idéologiques et les stratégies de traduction adoptées par les différents traducteurs. A cette fin, nous avons étudié les diverses traductions et retraductions vers le turc de *Emma* de Jane Austen. Le corpus de cette étude est formé des traductions de Nihal Yeğinoğlu (1963 et 2007), de celle de Ayşe Düzkan (2008) et celle de Elif Yıldırım (2010). Ces traductions ont été étudiées et comparées au niveau linguistique ainsi qu'en fonction des stratégies de traduction adoptées, du partitionnement du texte et de sa présentation et enfin selon le recours au paratexte.

Mots-clés : *retraductions, interprétation, Jane Austen, Emma, paratexte, textes littéraires, normes.*

RE-TRANSLATIONS : DIFFERENT INTERPRETATIONS AND PRESENTATIONS

Today there are many simultaneous re-translations of literary texts which can be defined as translations following the initial translation of a literary work into the target language. The comparative study of re-translations may yield the differing linguistic, ideological norms and translation strategies embraced by different translators. To this end, the first translation and the subsequent re-translations of Jane Austen's *Emma* into Turkish have been studied. Nihal Yeğinoğlu's initial and subsequent translation (1963 and 2007), Ayşe Düzkan's translation (2008) and Elif Yıldırım's translation (2010) form the corpus of the study. The translations have been compared in terms of language and translation strategies embraced, partitioning of text and presentation, and the use of paratexts.

Keywords: *re-translation, interpretation, Jane Austen, Emma, paratexts, literary texts, norms.*

Giriş

Yirminci yüzyılın sonlarında, çeviri çalışmaları alanında kültürel eksenin öneminin vurgulanmasıyla, çeviride eyletim olduğu ve çevirinin bir güç olduğu kabul edilmiştir. Çevirmenin erek metini şekillendirdiği ve yabancı kültürlerin temsillerinin erek kültürde kurulmasında büyük rol oynadığı ortaya konmuştur.¹

Yazın çevirmen, çeviri sürecinde, yabancı kültürü erek kültürde nasıl temsil edeceği konusunda belli kararlar vermek durumunda, kimi çeviri yöntemlerini

* Yrd. Doç. Dr., Bilkent Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü
yener@bilkent.edu.tr

kullanarak da çeviri sürecinde karşılaştığı güçlükleri yenmek zorundadır. R. Keiser² bir yazın çevirmeninin yaptığı işi, bir besteyi icra eden müzisyenin yaptığı işe benzeterek, çeviri ediminde bir yorumlama olacağını vurgular. Aynı metnin içinde aynı ögenin aktarımını yaparken bile, farklı çevirmenlerin, farklı kaygılar ve önceliklerle, değişik seçimler yaptığı ortadadır. Bu anlamda yazın çevirisi bir sanat işidir.

D. Horton³ yazın çevirmenliğini altı ilkeyle özetler: Uygun biçimsel sesi bulmak, eseri kavrayarak duygudaşlık kurmak, ayrıntılara çok dikkat etmek, aktarımda esneklik göstermek, eserin önemini çok iyi kavramış olmak ve eserin organik bütünlüğünü yeniden oluşturma kararlılığını göstermek. Yazın çevirmeni, bu ilkeler doğrultusunda ve kaynak metne sadık kalarak işini yapar. Dolayısıyla, yabancı bir eserin çevirisini okuduğumuzda, bir yazarın kaleminden çıkmış bir eseri, bir çevirmenin gözünden ve çeviri sürecinde benimsediği seçimlerinden okuduğumuz söylenebilir.

Günümüzde, ticarileşmiş çağdaş yazın dünyasında⁴ okur aynı eseri farklı çevirmenlerden okuyabilir. Okura aynı eserin birkaç çevirisi sunulur seçme olanağı tanınır. Özellikle okurların beğenisini toplamış ve nesiller boyunca okunmaya devam edilen klasikler yeniden çevrilir. Yayınevleri, yayın dağıtıcılarına klasik eserleri katmak isterler çünkü bu tür eserlerin her zaman okurları olduğundan, bu, onlar için, kârlı bir yatırım da olabilmektedir. Ayrıca, bazen, yeniden çeviriler söz konusu eserlere gösterilen ilgiyi canlandırır veya artırır.⁵

Ş. Tahir Gürçağlar⁶ yeniden çevirileri bir erek dile çevrilmiş olan eseri aynı dile bir daha çevirme edimi olarak tanımlar. K. Koskinen ve O. Paloposki⁷ ise yeniden çevirileri bir kaynak eserin aynı erek dilde yapılmış ikinci ve daha sonraki çevirileri olarak açıklar. Ş. Susam-Sarajeva⁸ yeniden çevirilerin, bir kaynak metni erek okurlara tanıtmış olan ilk çevirisinden sonra yapılan çevirileri olduğunu söyler.

Alan uzmanları, yeniden çevirilerin neden yapıldığı sorusuna farklı yanıtlar vermişlerdir. Ş. Tahir Gürçağlar⁹ bir yayınevi tarafından yayınlanmış ve beğenilmiş olan bir eserin telif süresi dolmuşsa, başka bir yayınevinin bu eserin yeniden çevirisini yayımlamak isteyebileceğini söyler. Ayrıca, bazı durumlarda yeniden çevrinin farklı bir okur kitlesine hitap edeceğinin, ya da kaynak metnin yeni bir yorumunu ortaya koyacağıının altını çizer. Bu gibi nedenlerle de yayıncıların yeniden çeviri yapılmasını uygun göreceğini ifade eder.

D. Robinson'a¹⁰ göre, bir eserin yeniden çevirisi yapıldığında bir önceki çevirinin bir şekilde eskidiği düşünülür. Yani, yeniden çeviriler yapılmasının nedeni eski çevirilerin zaman aşımına uğramasıdır.¹¹

Bu düşünceden farklı olarak, S. Brownlie¹², değişen sosyal bağlamların ve çeviri yaklaşımlarındaki değişikliklerin bir metnin yeniden çevrilmesini gerektirdiğini ileri

sürer. L. Venuti¹³ ise farklı bir bakış açısı getirir ve bir çevirmenin bir kitabı çok beğenip yeniden çevirmek isteyebileceğini söyler. Bazı durumlarda da, bir roman türüne (ör: fantastik yazın) veya bir yazara ilgi arttığı için ya da ilginin canlanmasını sağlamak için yeniden çeviriler yapılır.

Yeniden çevirileri basan yayınevleri, hangi okur kitlesinin hedefleneceği, eserin görsellerinin nasıl şekillendirileceği de dâhil olmak üzere birçok konuda kararlar verir¹⁴. Bazen, bir yeniden çeviri bir ilk çeviriymiş gibi sunulurken, bazen de yeniden çevirilerin metin dışı öğelerinde (örneğin, çevirmen notunda veya yayınevinin sunumunda), söz konusu metnin bir yeniden çeviri olduğunun altı çizilir ve bu çevirinin bir öncekinden nasıl farklılaştığı anlatılmaya çalışılır¹⁵.

Türkiye’de de yeniden çeviriler yayınlanmakta ve eserlerin farklı çevirmenlerin kalemlerinden çıkmış sürümleri okurlara ulaşmaktadır. Bu çalışma bağlamında Jane Austen’in *Emma* romanının ilk Türkçe çevirisi ve çağdaş yeniden çevirileri ele alınmıştır.

Jane Austin’in *Emma* romanının Türkçeye çevirileri: Farklı çevirmenler, farklılaşan çeviriler

Jane Austin, *Emma*’nın Türkçe çevirisinde şu cümlelerle tanıtılır:

1775’te İngiltere’de doğdu. Reading’deki manastır okuluna gönderilen Jane, daha sonra eğitimine evde devam etti. Günün toplumsal ve siyasi olaylarından uzak bir yaşam sürdü. Romanlarında işlediği yerler; karakterler ve konular çevresindeki küçük toprak sahipleri ve kasabalı din adamlarına özgü, köyden, komşulardan, taşra yaşamından oluşan bu dünyadan alınmaydı. Austin’in ilk romanı Sağduyu ve Duyarlık (Sense and Sensibility) 1811’de yayınlandı. Bunu 1813’de Aşk ve Gurur (Pride and Prejudice), 1814’te Mansfield Park, 1815’te Emma izledi. Austin 1817’de sağlığı iyice kötüye gittiği için son yapıtını yarım bırakmak zorunda kaldı. Northanger Manastırı (Northanger Abbey) ise 1817’de ölümünden hemen sonra basıldı. Winchester Katedrali Mezarlığı’na gömüldü. (Çev: Nihal Yeğinoğlu 2007, Can Yayınları arka kapak iç cebi)

Jane Austin’in başyapıtı olarak bilenen *Emma*, bir çevirisinin tanıtımında şu şekilde özetlenmiştir: “*Bu romanda Londra’nın güneybatısında, sınırlı sayıda ailenin bir araya geldiği köy-kasaba arası bir yerleşimde (Highbury), işi gücü bu insanlar arasındaki ilişkileri yönlendirip onları evlendirmek olan bir kızla karşılaşılıyor...*” (Bordo-Siyah Yayınları 2008 arka kapak tanıtım yazısı).

Jane Austin’in tüm romanları birkaç defa Türkçeye çevrilmiştir. *Emma* romanı da, 1960’larda yapılan çevirisinin ardından, belli aralıklarla yeniden çevrilmiştir. Bir eserin ilk çevirisi o yazarın ve eserin erek kültürde ilk temsil edililişidir. İlk çevirinin ardından gelen çeviriler ise zaten bilinen bir yazarı ve eseri temsil ederler. Paloposki

ve Koskinen¹⁶ bir çeviri yapıldığında kaynak kültürün bir şekilde erek kültüre taşındığını ve zaman içinde kültürel tanışıklığın arttığını ifade ederler. Dolayısıyla, yeniden çeviriler, ilk çevirilerde söz konusu olanlardan farklı koşullar altında yapılır.

Günümüzde, kitapevlerinde *Emma*'nın farklı Türkçe çevirileri satılmaktadır. Türk okur, baskısı tükenen ilk çeviri hariç, aşağıda verilen çevirilerden herhangi birini seçip okuyabilir.

Yayınevi	Çevirmen	Yayın Yılı
Güven Yayınevi	Nihal Yeğınobalı	1963
Engın Yayıncılık	Nihal Yeğınobalı	1993
Can Yayınları	Nihal Yeğınobalı	2007
İlya Yayınevi	Şebnem Duran	2007
Bordo Siyah Yayınları	Ayşe Düzkan	2008
Oda Yayınları	Elif Yıldırım	2010

Çalışmada, Nihal Yeğınobalı'nın (1963) ilk çevirisi, aynı çevirmenin farklı yayınevinden çıkmış güncellenmiş çevirisi (2007), bu çeviriye alternatif olarak ortaya konmuş Ayşe Düzkan'ın (2008) çevirisi ve eserin en güncel sürümü olan Elif Yıldırım'ın (2010) çevirisi karşılaştırılmıştır.

Çeviri incelemelerinde yalnızca dil unsuruna odaklanmak ve çeviriye çevreleyen metinleri, görselleri ve sunumu göz ardı etmek yanlış olacaktır. Çevirinin sunulmuş şekli, özellikle metin dışı öğeleri, çeviriye çerçeveleyen önemli unsurlardır.

Metin dışı öğeler (parametirler) metnin dışında var olan ve metinle ilgili olarak belirli beklentileri perçinleyen çizim, kapak, hatta yayıncı logosu da dâhil olmak üzere tüm ek öğelerdir.¹⁷ Alan uzmanları metin dışı öğelerin, eserin belli bir okura yönelik olarak stratejik (ideolojik, kültürel, ekonomik vb.) eyletimini ortaya koyduklarını ifade ederler.¹⁸

Yeniden çevirilerde, yayıncı veya çevirmen önsözü gibi birçok metin dışı öğeye, özellikle de ek bilgiye rastlanır.¹⁹ Metinlerin daha iyi kabul edilmesi/karşılanması için yazılan, çizilen ve tasarlanan bu öğeler, bir anlamda çeviriye çerçeveleyer.²⁰ G. Genette'e²¹ göre ise metin dışı öğelerin ana işlevi okurun ilgisini çekmektir.

Bu tür metin dışı öğelerin kullanımıyla, bir eserin farklı bir çevirmenin yorumuyla ortaya konulduğunun altı çizilir, ancak bunun da ötesinde, çeviri metin ve yayıncının öngörüsü ve metin dışı öğelerin yazarları, çizerleri ve tasarımcıları arasında bir etkileşim de sağlanmış olur.²²

Yukarıda sözü edilen düşünceler ışığında, Jane Austen'in *Emma* romanının çevirileri üç farklı açıdan karşılaştırılmıştır: Dil ve çeviri, bölümlenme ve sunum ve metin dışı öğelerin kullanımı.

Nihal Yeğınobalı'nın kaleminde iki *Emma*

Güven Yayınevi, 1963'te Nihal Yeğınobalı'nın çevirisiyle Türk okurunun beğenisine sunduğu *Emma*'nın sert kalın kapağında herhangi bir resim veya çizime yer vermemiştir. Söz konusu eserde "Vahdet Gültekin'in başkanlığında bir heyet tarafından hazırlanmaktadır" (Güven Yayınları iç kapak arka sayfası) ibaresine yer verilmiş ve eserin içinde yer aldığı bütüncüye 'Şaheser Romanlar' serisi adı verilmiştir.

Eserin iç kapağını takip eden ilk sayfada "Jane Austen" başlığının yanında yazarın kara kalem çizimi yer almaktadır. Başlığın altında da, yer yer duygusal ifadelerle dolu, eski bir dille, 1960'lı yılların Türkçe yazım kurallarına uygun şekilde kaleme alınmış bir özet verilmiştir. Özetten belli kısımları alıntılararak yukarıda sözü edilen unsurları örneklemek mümkündür.

[...] Babaları İngiltere'nin *Hampshire ilinde* bir köy papazıydı, Jane de 1775 yılının 16 *aralığında* orada doğdu. *Onaltı* yaşına geldiğinde, babası papazlıktan ayrıldı, oğulları artık iş tutmuş, *baba ocağından ayrılmış* olduğu için, o da karısıyla iki kızını –Cassandra ve *Jane'yi*–[...] Yalnız, hayatının bu dar çerçevesi romancının dehasını daha da belirtir. O, bu dar alanda derinlemesine görmüş, insana yüz yılın kazandıramayacağı bir kavrayışla birçok romanlar işlemiş [...] (Güven Yayınları 1963, 5-6)

Yukarıdaki kesitteki 'Hampshire ili' ifadesi Türkiye'deki coğrafi-politik düzenlemeye, 'baba ocağından ayrılmış olduğu' ifadesi Türk geleneklerine, 'insana yüz yılın kazandıramayacağı' ifadesi duygusal aktarıma örnektir. Ayrıca, 'aralığında' yazarken baş harfin büyük olmaması, 'onaltı'nın bitişik yazımı ve 'Jane' ismine Türkçede okunduğu şekliyle ek getirilmesi ('Jane'yi') belli bir dönemin Türkçesinin ve ifade geleneğinin örnekleridir. Değişik zaman dilimlerinde yapılmış çevirileri inceleyerek belli dönemlerdeki dilsel ve çeviri ile ilgili ilkeleri ortaya koymak mümkündür.²³ Söz konusu önsözü kimin yazdığı belirtilmemiştir.

Kitap boyunca cilt ayrımı yapılmamış, ama Romen rakamları ile elli beş bölüm ayrımı verilmiş, bunlar sayfa sağına hizalı bir şekilde kalın harflerle ve koyu renkle yazılmıştır. Eserin son sayfasına yine 'Şaheser Eserlerin' elinde tuttuğu kitabı kaldıran şahlanmış at üzerindeki elbiseli kadın logosu basılmıştır.

Eserin sonunda ise, Şaheser Romanlar serisindeki kitapların listesi, *Erguvan Ağacı*, *Sen bir Melektin* gibi diğer dünyaca ünlü yazarların söz konusu yayınevinden çıkmış çevirilerinin özetleri, çevirmenleri ve fiyatları belirtilmiş, Boris Pasternak,

Ernest Hemingway gibi yazarların özgeçmişleri ve kara kalem portre çizimleri verilmiştir.

Bu çevirinin metin dışı öğelerinin, günümüz Türkiye'sinde görülmeyen, daha eski bir basım ve sunum geleneğini yansıttığı ortadadır. Zaten, artık ikinci üçüncü el nüshaları sahalarda satılan, belki de belli evlerde daha olgun okurların gençlik dönemlerinden kalma kitaplarının arasında nüshaları bulunan bu çevirinin çağdaş yeniden basımı yoktur.

Bu bağlamda, yeniden çeviriler ve yeniden basımlar arasında bir fark olduğunun altının çizilmesi gerekir. Yayınevleri aradan yıllar geçse de aynı kitabı aynı çevirmenin çevirisiyle bir daha basmayı düşünebilirler. Bu yeniden basımda bir geri dönüşüm yaşanabilir, yani ufak değişikliklerle, ya da aynıyla piyasaya sunulabilir.²⁴ Türkçenin zaman içinde ne kadar değiştiği düşünülürse, Türkiye'de bir eserin elli yıl önceki çevirisini basacak yayınevinin, çeviriyi gözden geçirmesi ve Türk yayıncılık sektöründeki çağdaş basım uygulamaları ışığında metin dışı öğelerini de yeniden tasarlaması gerektiği sonucuna varılabilir.

Aynı çevirmenin, elli dört yıl arayla, bu sefer Can Yayınları tarafından yayınlanan çevirisi, eserin bir yeniden çevirisinden çok, önceki çevirisinin dilinin ve metin dışı öğelerinin güncellenmiş bir yeniden basımıdır. Çevirinin ikinci baskısında, sade bir kapak üzerine genç ve güzel bir kızın yaklaşık yüz yıl öncesinin modasını yansıtan yağlıboya portresi basılmıştır. İç kapak cebinde İngiliz romanı ve Jane Austen'in romanları hakkında bilgi, iç kapak sayfasını takiben Jane Austen'in ve bir çevirmen ve yazar olan Nihal Yeğinobalı'nın kısa özgeçmişleri verilmiştir. Dış kapak iç cebinde ise Jane Austin'in hayatının özeti tekrar sunulmuştur. Kitabın arka kapağında, 'Klasikler' başlığı altında, *Emma*'nın kısa özeti verilmekte ve Lord Tennyson, Winston Churchill, Sir Walter Scott gibi yazın eleştirmeni ve ileri gelenlerin Austen konusundaki olumlu değerlendirmeleri yer almaktadır.

Söz konusu yeniden basımda Can Yayınları çeviriyi farklı metin dışı öğelerle çerçevelemiş ve çağdaş okurun daha alışkın olduğu bir şekilde çeviri romanı sunmuştur. Metin dışı öğelerinde büyük farklılıklar olmasına rağmen, çevirinin bölümlenmesi benzer bir şekilde yapılmıştır. Çeviri, sayfa kesimi yapılmadan, yazıyla (ör: 'Birinci bölüm' şeklinde ibarelerle) elli beş bölüme ayrılmıştır.

İki basım karşılaştırıldığında aradan elli dört yıl geçmesine rağmen, çevirmenin yorumunu değiştirmedeği ortadadır. Bu bağlamda, ilk çevirinin 1960'lı yıllarda yapıldığını ve o zamanın Türk okurunu yabancı klasiklerle tanıştırmak için erek odaklı bir çeviri yaklaşımı benimsendiğini hatırlatmakta yarar vardır. İkinci basımda çevirinin özü aynı kalmış, ancak, bazı küçük düzeltmelere gidilmiş ve günümüzde okura tanıdık gelmeyecek bazı sözcük ve yapılar daha çağdaşlarıyla değiştirilmiştir.

Ş. Susam-Sarajeva²⁵ yeniden çevirilerin alıcı kültürün/sistemin gereksinimleri ve yaklaşımlarıyla şekillendiğini ifade eder. Doğal olarak, elli dört yıl arayla aynı çeviri basıldığında da bir yeniden sunum veya şekillendirme yapılıır. İlk olarak kaynak metni çevreleyen metin dışı öğeler değiştirilmiş, sonra da dilsel düzeyde ufak dokunuşlar yapılmıştır. İlk sayfadaki birkaç paragrafı alıntılanarak, ilk çeviriyle elli dört yıl sonra basılan yeniden basımı arasındaki farkı açıklamak mümkün olacaktır.

1963	2007
<p>Emma Wodehouse, güzel, zeki, varlıklı bir kızdı. Rahat bir evi, <u>iyimser bir tabiatı</u>. Böylece, dünyanın en büyük nimetlerine sahip sayılırdı; ömrünün şu ilk yirmi yılında pek az sıkıntı, üzüntü çekmişti.</p> <p><u>Gayet sıhhatli</u>, yumuşak huylu bir babanın iki kızının küçüğüydü. Ablasının evlenmesi üzerine, pek genç yaşta evin hanımı olup çıkmıştı. Küçük yaşta <u>kaybettiği</u> annesinin <u>şefkatini hayal meyal</u> hatırlıyordu. <u>Fakat son derece mükemmel bir kadın olan mürebbiyesi şefkat bakımından sahici bir anayı pek aratmamıştı</u>.</p> <p>Mürebbiye Miss Taylor, Woodhouse ailesine gireli tam on altı yıl oluyordu. Artık mürebbiyeden çok, bir dost olup çıkmıştı. Evin kızlarının ikisini de pek severdi. <u>Emma'ya daha ziyade düşküdü</u>. Emma ile Miss Taylor arasındaki yakınlık bir kardeş yakınlığıydı. Emma daha çocukken bile Miss Taylor'ın yumuşak huyu, ona çok baskı yapmasına engel olmuştu. Emma'nın mürebbiye <u>isteyecek çağı geçtikten sonra ise</u>, tamamen birbirine çok bağlı iki arkadaş olarak kalmışlardı. Emma Miss Taylor'ın görüşlerine son derece değer verir, <u>gene kendi</u> bildiğini yapardı.</p>	<p><i>Birinci Bölüm</i></p> <p>Emma Woodhouse, güzel, zeki varlıklı bir kızdı. Rahat bir evi, <u>iyimser bir yara-dılışı vardı</u>. Böylece, dünyanın en büyük nimetlerine sahip sayılırdı; ömrünün şu ilk yirmi yılında pek az sıkıntı, üzüntü çekmişti.</p> <p><u>Sağlıklı</u>, yumuşak huylu bir babanın iki kızının küçüğüydü. Ablasının evlenmesi üzerine, pek genç yaşta evin hanımı olup çıkmıştı. Küçük yaşta <u>yitirdiği</u> annesinin <u>şefkatini ancak hayal meyal anımsıyordu</u>. <u>Gelgelelim son derece kusursuz bir kadın olan mürebbiyesi, şefkat bakımından gerçek bir anayı ona pek aratmamıştı</u>.</p> <p>Mürebbiye Miss Taylor, Woodhouse ailesine gireli tam on altı yıl oluyordu. Artık mürebbiyeden çok, bir dost olup çıkmıştı. Evin kızlarının ikisini de pek severdi. <u>Emma'ya daha düşküdü</u>. Emma ile Miss Taylor arasındaki yakınlık bir kardeş yakınlığıydı. Emma daha çocukken bile Miss Taylor'ın yumuşak huyu, ona çok baskı yapmasına engel olmuştu. Emma'nın mürebbiye <u>isteyecek çağı geçmesinden sonraysa</u>, tamamen birbirine çok bağlı iki arkadaş olarak kalmışlardı. Emma, Miss Taylor'ın görüşlerine son derece değer verir, <u>gene de kendi</u> bildiğini yapardı.</p>

Yeniden basımda yapılan değişiklikler birkaç başlık altında toplanabilir.

Bazı eski sözcükler daha çağdaş karşılıkları ya da bağlamsal eşanlamları ile değiştirilmiştir. Örneğin, ‘tabiat’ yerine ‘yaradılış’, ‘sıhhat’ yerine ‘sağlık’, ‘kaybettiği’ yerine ‘yitirdiği’, ‘sahici’ yerine ‘gerçek’, ‘hatırlıyordu’ yerine ‘anımsıyordu’, ‘mükemmel’ yerine ‘kusursuz’, ‘fakat’ yerine ‘gelgelelim’ kullanılmıştır.

Metine açıklık getirmek ve okuma kolaylığı sağlamak için bazı eklemeler yapılmıştır. Örneğin, ‘annesinin şefkatini hayal meyal hatırlıyordu’ yerine ‘annesinin şefkatini ancak hayal meyalanımsıyordu’, ‘bir anayı pek aratmamıştı’ yerine ‘bir anayı ona pek aratmamıştı’, ‘gene kendi bildiğini yapardı’ yerine ‘gene de kendi bildiğini yapardı’ ifadeleri kullanılmıştır.

Metinde çağdaş okur açısından anlamsal katkı sağlamayan uzatmalar çıkarılmıştır. Örneğin, ‘Emma’ya daha ziyade düşküdü’ yerine ‘Emma’ya daha düşküdü’ ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca, okuma kolaylığı sağlayacak bazı yazım değişiklikleri de getirilmiştir. Örneğin, ‘sonra ise’ yerine ‘sonraysa’ kullanılmıştır. Metin çağdaş yazım kurallarına uygun olarak düzeltilmiş ünlü daralması kuralına uyulmuştur. Örneğin, ‘istiyecek’ yerine, çağdaş yazılımla ‘isteyecek’ şeklinde bir düzeltme yapılmıştır.

Bu bağlamda, yeniden çevirilerin, daha eski çevirilerdeki o eski dil ve kültür ‘yansıtımını’ aslında, bir anlamda, sildiğini de hatırlatmak gerekir.²⁶ Diller zaman içinde değişir, bu da zaman içinde yeniden çevirilerin yapılmasını gerektirebilir,²⁷ ancak kimi zaman o eskilerde kalmış dil ve biçem, özellikle söz konusu olan klasik bir eserse, yıllanmış çeviriye ayrı bir ‘özellik’ de getirmektedir.

İlk çeviride Türkçedeki okunuşa göre isimlere kesme işaretiinden sonra ekler getirilmişken, yeniden basımda İngilizce telaffuza göre düzenleme yapılmıştır. Örneğin, ‘Miss Taylor’un’ yerine ‘Miss Taylor’ın’ yazılmıştır.

Son olarak da, belirli noktalama işaretleri eklenerek anlamda açıklık sağlanmıştır. Örneğin, ‘Emma Miss Taylor’un görüşlerine son derece değer verir’, ‘Emma, Miss Taylor’ın görüşlerine son derece değer verir’ şeklinde değiştirilmiş, ‘son derece mükemmel bir kadın olan mürebbiyesi şefkat bakımından sahici bir anayı pek aratmamıştı’ ifadesi de ‘son derece kusursuz bir kadın olan mürebbiyesi, şefkat bakımından gerçek bir anayı ona pek aratmamıştı’ olarak değiştirilerek iki örnekte de virgül eklenmiştir.

İki baskı arasındaki farklılıklar bu gibi ufak dokunuşlardan ibarettir. Metnin yorumlanışında, aktarım biçeminde ve dilinde büyük değişikliklere gidilmemiştir. Bunun nedeni Nihal Yeğinobalı’nın tanınmış bir çevirmen olması olabilir. Çünkü, araştırmacılar, bazen de bilindik çevirmen-yazarların yeniden çevirilerinin de erek kültürde popülerlik kazandığını ortaya koymuşlardır.²⁸

Nihal Yeğınobalı'nın çevirisini değerlendirecek olursak, yazar-çevirmenin çok akıcı bir dili, yazar olmasından kaynaklanan yaratıcı bir ifade yeteneği olduğu söylenebilir. Ayrıca, çevirmen hem eseri Türk okuruna tanıtmak ve benimsetmek, hem de bütün zenginliğiyle Jane Austen'in *Emma*'sını aktarmak istemiştir. Tüm bunlar, çevirisini, ufak değişikliklerle, yıllardır dilimizde okunur kılmış ve Austen'in tanınmasını ve beğenilmesini sağlamıştır. Genelde yayıncılıkta 'yazarlar pazarlanabilir, ancak çevirmenler pazarlanabilir değildir' diye düşünülür. Ancak, yazar hayatta değilse ve çevirmen tanıdık biriye onun rolü daha ön planda olabilir.²⁹ Nihal Yeğınobalı çevirmen olarak da Türk okuruna katkılarıyla tanınan bir yazardır. Elli dört yıl sonra bile küçük değişikliklerle ilk çevirisini yayınlatabilmiş ve Türk okurunun beğenisini kazanabilmiş bir çevirmendir.

Ayşe Düzkan'ın çevirisiyle *Emma*

2008 yılında, Bordo Siyah Yayınevi tarafından Ayşe Düzkan'ın çevirisiyle Türk okurların beğenisine yeniden sunulmuş olan *Emma*'nın kapağı, tipik İngiliz klasikleri serilerinin kapaklarını anımsatacak şekilde tasarlanmıştır. Üstte, çevrelenmiş bir kutunun içinde, yayınevinin logosu, 'Dünya Klasikleri-Roman' ibaresi, yazarın adı, eserin başlığı ve 'Türkçesi: Ayşe Düzkan' ifadeleri yer almaktadır. Altta ise kıyafetlerinden 18. yüzyıl İngiltere'sinde yaşadıkları tahmin edilebilecek bir genç kadın ve adam yan yana oturmuş poz verirken tam karşıdan resmedilmişlerdir. Arka kapakta ise romanın tarzı ve içeriği hakkında kısa bilgi verilerek, eser bir cümleyle şu şekilde özetlenmiştir: "Emma: Yalanın, kendi kendini aldatmanın, ikiyüzlülüğün sarmalında mutluluğa doğru."

Eserin başında 'Jane Austen' başlığı altında yazarın dört sayfalık biyografisi sunulmuştur (Bordo Siyah 2008, 5-8). Bunu takiben de Veysel Atayman'ın 2004 yılında kaleme aldığı, Jane Austen'in kitaplarını, *Emma* romanının hikâyesini ve karakterlerini, yazar hakkında yazılan olumlu eleştirileri içeren 'önsöz' (Bordo Siyah 2008, 9-20) verilmiştir. Önsözün içinde bir altbaşlık bulunmaktadır: 'Üç Aile' (Bordo Siyah 'Önsöz' 2008, 15-20) alt başlığının altında da *Emma*'nın incelemesi sunulmuştur.

Elli beş bölümden oluşan çeviride bölüm ayrımları sayfa kesimi ile yapılmamış, kalın yazıyla belirginleştirilmiş Romen rakamları sayfa ortasına hizalanmış şekilde verilmiştir.

Bu yeniden çevirinin metin dışı öğelerinin tasarımında, kaynak kültüre göndermelerin yoğunluğu dikkati çekmektedir. Kapak tasarımından kapaktaki resme kadar bütün ayrıntılar bir İngiliz (veya yabancı) klasiği çağrıştıracak şekilde tasarlanmıştır. Türk okurunun yabancı klasikler ile özdeşleştirdiği koyu renklerin ve eski yabancı portrelerin kullanımı ile bu izlenim desteklenmiştir. Buna ek olarak,

eserin ilk yirmi sayfasında verilen önsöz ve inceleme sayesinde, yazar ve romanının ayrıntıları irdelenmiş, Türk okuruna romanı tanıtan, onu bu roman tarzına ve yazara yakınlaştırmaya çalışan metin dışı öğeler eklenmiştir. Böyle bir eyletimle romanın Türk kültürüne yabancılığı, romancının başarısı vurgulanmıştır. Bu bağlamda kaynak kültürü erek kültüre tanıtmaya ve taşıma isteği görülürken, öte yandan bu metin dışı öğelerle aslında kaynağın yabancı bir kültüre ait olduğu da vurgulanmıştır.

Bu vurgu çeviri yaklaşımında da görülmektedir. Çevirmen kaynak odaklı bir çeviri yöntemi benimsemiş ve çeviri eser boyunca bunu yansıtabilmiştir. Kaynak eseri, biçimine ve diline çok sadık kalarak aktarmış olan çevirmenin seçimleri aşağıda verildiği şekilde örneklenebilir.

Jane Austin	Çev: Ayşe Düzkan (2008)
Emma Wodehouse, handsome, clever and rich, with a comfortable home and happy disposition, seemed to unite some of the best blessings of existence; and had lived nearly twenty-one years in the world with very little to distress or vex her. (s. 3)	Emma Wodehouse, güzel, akıllı ve zengindi; rahat bir yuva ve mutluluğu seven tabiatıyla, görünüşe bakılacak olursa, var oluşun en iyi nimetlerinden bazılarını kişiliğinde bir araya getirmişti ve dünya üzerinde geçirdiği neredeyse yirmi bir yıl boyunca onu üzüp canını sıkıyan hemen hemen hiçbir şeyle karşılaşmamıştı (s.23)
[...] and the shadow of authority being now long passed away, they had been living together as friend and friend very mutually attached, [...] (s.3)	Şimdi ise otoritenin gölgesi aralarından çekileli çok olduğundan, birbirlerine çok bağlı iki kardeş gibi yaşıyorlardı. (s. 23-24)
Sorrow came-a gentle sorrow-but not in the shape of any disagreeable consciousness-Miss Taylor married. (s. 4)	Sonra üzücü bir şey oldu, hafif bir üzüntüydü bu, kesinlikle Emma'nın vicdanını rahatsız edecek türden bir olay değildi; Bayan Taylor evlendi. (s.24)
It was on the wedding-day of this beloved friend that Emma first sat in mournful thought of any continuance. (s. 4)	Emma'nın hayatında ilk kez belli bir süre kederli düşünceler içinde oturması da sevgili arkadaşının düğün gününde oldu. (s. 24)
The event had every promise of happiness for her friend. (s. 4)	Bu olay arkadaşına her konuda mutlu olacağını vaat etmekteydi. (s.24)

Verilen örneklerin Türkçesinden de anlaşılacağı üzere, çevirmen kaynak odaklı bir çeviri yaklaşımı benimsemiştir. Bu yaklaşım çeviri araştırmalarında ortaya konan, yeniden çeviri hipotezi olarak adlandırılan, bir eğilimi destekler niteliktedir. P. Bensimon'a³⁰ göre bir eserin ilk çevirileri erek odaklıdır. Çünkü, bazen erek kültürler bir eseri kabul etmekte zorlanabilir. Dolayısıyla, çevirmen, ilk çevirilerde kaynak eseri yeni kültürel ortamına yakınlaştırmak için uyarılma gereksinimi duyar. Metin erek dilde ve kültürde kabul gördükten sonra yapılacak ikinci çevirisinde ise, bir 'kaynağa dönüş' yaşanabilecek ve daha kaynak odaklı çeviri yapılabilecektir. Yeniden çeviri hipotezini benimsemiş birçok alan uzmanına örnek olarak A. Berman³¹, Y. Gambier³², O. Paloposki ve K. Koskinen³³ ve A. Chesterman³⁴ verilebilir. Ayşe Dizkan'ın *Emma* çevirisinde benimsediği yaklaşım bu hipotezi doğrular niteliktedir.

Kaynak yazarın eserinin tam anlamıyla yansıtılması için sadık bir çeviri gerekeceği düşünülerek böyle bir yaklaşım benimsenebilir. Birkaç çeviriden sonra yapılan bu çeviride kaynak eser ön planda tutulmuş, çeviride en ufak bir yorumdan kaçınılmaya çalışılmıştır. Bu anlamda, bu çeviri söz konusu eserin ilk çevirisinden oldukça farklılaşmaktadır.

T. D. Sergay³⁵ önceden çevrilmiş bir eseri çevirmeye başlayan çevirmenin ilk önceliğinin kendinden önce gelen çevirmenden farklılaşmak olduğunu söyler. Hatta, yeniden çevirilerin, daha önceki çevirilerden anlatımsal olarak ve eserin yorumlanış şekli itibarıyla farklılaşarak, ilk çevirinin üzerinden geçen zamanı işaret eder nitelikte eserler olduğu bile söylenebilir.³⁶ Bu yaklaşım da, her çevirmen seçimi gibi saygı duyulması gereken bir seçimdir. Ancak, böyle bir yaklaşımın zaman zaman okurlar için belli zorluklar getirdiği düşünülebilir. Bunları birkaç başlık altında toplamak mümkündür.

Çeviride aşırı sadakat gösterilmesi bazı tümcelerın, anlamının kavranmasını zorlaştıracak şekilde ifade edilmesine neden olmuştur. Örneğin, 'Bu olay arkadaşına her konuda mutlu olacağını vaat etmekteydi' (s.24) ifadesi Türkçede sıkça rastladığımız bir ifade şekli değildir.

Kaynak metnin tümce yapısını çeviride aynıyla koruma isteği Türkçede belli bozukluklara neden olmuştur. Buna örnek olarak, 'rahat bir yuva ve mutluluğu seven tabiatıyla...[Emma]' (s.23) ifadesi verilebilir.

Kaynak metnin aynıyla aktarılması konusundaki ısrar, bazı durumlarda, Türk okurunun okuduğunu anlamlandırabilmesi için, aynı kısmı birkaç kere okumasını gerektirmiştir. Buna örnek olarak 'Emma'nın hayatında ilk kez belli bir süre kederli düşünceler içinde oturması da sevgili arkadaşının düğün gününde oldu' (s. 24) tümcesi verilebilir.

Ayrıca, çevirideki sadakat Türk okurunun alışık olmadığı bazı ifadeleri de beraberinde getirmiştir. Buna örnek olarak, ‘hafif bir üzüntüydü’, ‘otoritenin gölgesi aralarından çekileli çok olduğundan’ gibi kullanımlar verilebilir.

Örneklerden de anlaşılacağı üzere, çevirmenin ilk kaygısı ve önceliği Jane Austin’in *Emma* romanını aynıyla aktarmak olmuştur. Gerek biçime, gerek dile, hatta kimi zaman sözcüklerin ilk anlamlarına bile sadakat göstererek, çevirmen, *Emma*’nın önceki çevirilerinden farklı bir yorum sunmuştur. Metin dışı öğelerle de desteklenen eserde, okurların, sadık çevirinin aynasından, kaynak metini algılayabilecekleri düşüncesiyle hareket edilmiştir. Bu çevirmenin ve yayınevinin eserin çevirisine getirdiği bir yorumdur.

Bazı metinler, örneğin yazınsal ve dinî metinler, aslında birçok şekilde yorumlanabilen, dolayısıyla da ucu açık metinlerdir. Ayrıca, her çeviri aslında bir yorumlama süreci olduğundan, yeniden çevirilerin yapılması için en büyük gerekçe bir metnin yeniden yorumlanmasıdır. M. A. Caws³⁷ yalnızca öykünme olmayan her çevirinin bir yorumlama olduğunu vurgular.

Elif Yıldırım’ın yorumuyla *Emma*

2010 yılında Oda Yayınları’nın Elif Yıldırım’ın çevirisiyle Türk okurlarının beğenisine sunduğu *Emma*’nın ince karton kapağında yazarın adı, eserin adı ve yayınevi belirtilmiştir. Kapakta bir yerlere bakarken dalmış, kıyafeti yüz-yüz elli yıl öncesinin Orta Avrupalı kadınlarının tarzını hatırlatan güzel ve genç bir kadın resmedilmiştir. İç kapak sayfasında ‘İngilizceden çeviren’ ifadesiyle çevirmenin adı verilmiştir. Arka kapakta Jane Austen, eserleri ve *Emma* hakkında beş tümcelik bilgi verilmiş ve kitabın, yayınevinin ‘dünya klasikleri’ serisine ait olduğu belirtilmiştir. Önceki örneklerinden farklı olarak, yazara, kitaba, çevirmene dair ek bilgi verilmemiştir. Kitap elli beş bölüme ayrılmış ve bölüm aralıkları büyük harflerle sayfa kesimi yapılmadan sayfada ortalanmış şekilde konumlandırılmıştır.

Bu çeviride, metin dışı öğelerin diğer yeniden çevirilere göre az oluşu belli şekillerde yorumlanabilir. Yayınevi Jane Austen’in artık Türk okuru tarafından tanınan bir yazar, *Emma*’nın da bilinen bir eser olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle, herhangi bir açıklama, ek bilgi ve benzeri eklemeye gerek duymaksızın, yalnızca farklı bir çeviri yorumuyla yeniden çeviriyi okurunun beğenisine sundukları düşünülebilir.

Biçimsel ve biçemsal olarak önceki örneklerinden farklılaşan bu çeviride benimsenen çeviri yaklaşımını, kısaca, aşağıda verilen örneklerle açıklamak mümkün olacaktır.

Jane Austin	Çev: Elif Yıldırım (2010)
Emma Woodhouse, handsome, clever and rich, with a comfortable home and happy disposition, seemed to unite some of the best blessings of existence [...] (s.3)	Zeki, güzel ve zengin bir genç hanım olan Emma Woodhouse, yaşadığı konforlu ev ve mutlu yaradılışıyla, talihin bahşedebileceği en büyük bağışların odağında gibiydi. (s. 5)
Even before Miss Taylor had ceased to hold the nominal office of governess, the mildness of her temper had hardly allowed her to impose any restraint [...] they had been living together as friend and friend cery mutually attached, and Emma doing just what she liked; highly esteeming Miss Taylor's judgment, but directed chiefly by her own. (s. 3)	Miss Taylor'un yufka yaradılışlı olması, Emma çocukken bile, herhangi bir baskı yapmasını engellemiştir ona [...] şimdi birbirlerine karşı arkadaşça bir bağlılık duyarak yaşıyorlardı ve Emma, Miss Taylor'un görüşlerine çok değer vermekle birlikte, canının istediğini yapmakta özgürdü artık. (s.5)
It was on the wedding-day of this beloved friend that Emma first sat in mournful thought of any continuance. (s. 4)	Onu kaybetmek Emma'nın ilk üzüntüsüydü. Sevgili arkadaşının düğün gününde Emma'nın yüzünde yaşlı bir ifadeye rastlandı. (s. 6)

Çeviride benimsenen yaklaşım birkaç başlık altında özetlenebilir:

Çevirmen belli yerlerde kaynak metine sadakat gösterme gereksinimi duyarak sözcüğü sözcüğüne bir çeviri yapmayı tercih etmiştir. Örneğin, 'şimdi birbirlerine karşı arkadaşça bir bağlılık duyarak yaşıyorlardı' ifadesindeki 'yaşamak' eyleminin kullanımı, İngilizce metinden sözcüğü sözcüğüne çeviriye bir örnektir. Aynı anlam Türkçede 'şimdi birbirlerine karşı arkadaşça bir bağlılık duyuyorlardı' ifadesiyle de verilebilecekken, çevirmen, kaynak metine sözcük düzeyinde sadık kalmayı seçmiştir.

Çeviride, bazı yerlerde, çevirmenin esere getirdiği yorumun izlerine de rastlamak mümkündür. Örneğin, '...Emma, Miss Taylor'un görüşlerine çok değer vermekle birlikte, canının istediğini yapmakta özgürdü artık' ifadesindeki 'artık' sözcüğü çevirmenin esere eklediği bir yorumdur. Kaynak metinde, söz konusu tümcenin geçtiği bağlamdan hemen önce, başka bir tümcede, iki kadının zaman içinde mürebbiye – öğrenci ilişkilerinin değiştiğine değinilmesinden yola çıkılarak, böyle bir ekleme getirilmiştir.

Ayrıca, çevirmen biçimsel olarak da çeviriye yorumunu getirmiş ve Türkçe ifadeyi daha anlaşılır kılacağına inandığı yerlerde tümceleri bölmüştür. Örneğin,

‘Onu kaybetmek Emma’nın ilk üzüntüsüydü. Sevgili arkadaşının düğün gününde Emma’nın yüzünde yaslı bir ifadeye rastlandı.’ tümceleri kaynak metinde tek bir tümceyle aktarılmıştır.

Çevirmen, eserdeki belli tümceleri çevirmemeyi seçmiştir. Örneğin, yukarıda verilen örnekten takip edilebileceği gibi, Emma’nın ‘hayatında ilk defa’ üzüntü duyduğu bilgisini çıkarmıştır. Ayrıca, kaynak metinde ‘Miss Taylor Emma’nın mürebbiyesi olduğu dönemlerde bile’ anlamına gelen ifadeyi de çıkartarak, bunun yerine daha kısa olan ‘Emma çocukken bile’ ifadesini kullanmayı tercih etmiştir.

Çevirmenin çevirisinde dikkat çeken bir biçimsel özellik de, kimi yerde, devrik tümceleri tercih etmesidir. ‘Miss Taylor’un yufka yaradılışlı olması, Emma çocukken bile, herhangi bir baskı yapmasını engellemiştir ona’ tümcesi buna örnek verilebilir.

Her çeviri edimi belli öğeleri seçmeyi, belli ifadeleri ve fikirleri öncelemeyi içerir.³⁸ G, Natale³⁹, bir ilk çeviri ile yeniden çeviri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, her çeviri sorununun birden fazla çözümü olduğunun farkına varıldığını söyler. Dolayısıyla her çeviride kaynak eser yeniden yorumlanır ve aslında yeni bir eser ortaya konur.

Örneklerden de anlaşılacağı üzere, çevirmen, kimi yerde eserin sözcüğü sözcüğüne sadık çevirisini yapmayı, kimi yerde eserdeki belli tümcelerin uygun gördüğü/yorumladığı şekliyle anlam odaklı çevirisini yapmayı uygun görmüştür. Birçok farklı çeviri yöntemiyle eseri Türkçeye kazandırmıştır.

Sonuç

Çalışma boyunca sunulan örneklerden de anlaşılacağı üzere Jane Austin’in *Emma*’sı Türkiye’de farklı çeviri yaklaşımlarıyla çevrilmiştir. Türk okurunun uzun süredir tanıdığı Emma karakteri birçok çevirmenin uğraşısıyla, farklı yorumlarıyla alıcıların beğenisine sunulmuştur.

Günümüzde, Jane Austin’in *Emma*’sının, eski çevirisinin güncellenmiş sürümünün yanı sıra, birçok yeniden çevrisi bulunmaktadır. Dünyada birçok okurun beğenisini kazanmış bu eseri hangi çevirmenin kaleminden, çevirisinden veya yorumundan okuyacağı Türk okurun takdirine bırakılmıştır.

Metin dışı öğelerin kullanımından sunuma, dilden çeviri yaklaşımına kadar birbirinden çok farklılaşan yeniden çeviriler, okurlara seçenek sunmaktadır. Örneğin, *Emma*’yı klasikleşmiş bir dille ve yazar-çevirmen ekseninde yorumlanmasıyla okumak isteyen olursa Nihal Yeğinobalı’nın çevirisini tercih edecektir. Ya da, *Emma*’nın kaynak metinini incelemek isteyen okur, Ayşe Düzkan’ın çevirisi gibi bir çeviriyi tercih edebilecektir. Ayrıca, *Emma*’yı yeni keşfeden ve hakkında bu kadar yazılmış olan kitabı okumak isteyen okurlar da, ya Nihal Yeğinobalı’nın çevirisinin yeniden basımını, ya da Elif Yıldırım’ın çevirisini tercih edebileceklerdir.

Türk çevirmenler, bazı klasiklerin çok fazla sayıda yeniden çevirilerinin yapılmasından şikâyet ederler, hatta buna en sık verilen örnek *Küçük Prens* romanıdır. Ancak, yeniden çeviriler bir esere duyulan ilgiyi artırır, o eserin farklı bir yorumunu ortaya koyar, dilsel ve kültürel olarak çeviriye günceller.

Ayrıca, özellikle telif süreleri dolmuş klasiklerin yeniden çevirilerini yaptırmak yayınevleri için kârlı bir yatırımdır. Yeniden çeviriler, çevirmenlere çeviride uygulanabilecek farklı yaklaşımları hatırlatır, çevirileri inceleyenlerin dil ve çeviri ilkelerindeki değişiklikleri gözlemlemesine de kaynak oluşturur. Ama en önemlisi, yeniden çeviriler, eski çevirileri anlamakta zorluk çeken ya da belli bir çevirmenin çeviri yaklaşımını beğenmediği için kitabı okumamış okura farklı seçenekler sunar.

NOTLAR

- 1 Venuti, L. 1998. *The Scandals of Translation*. New York: Routledge. (s. 67).
- 2 Kaiser, R. 2002. *The Dynamics of Re-Translation: Two Stories*". *Translation Review*, 63:1. 84-85. DOI: 10.1080/07374836.2002.10523818
- 3 Horton, D. 2013. *Thomas Mann in English: A Study in Literary Translation*. New York: Bloombury. (s. 63).
- 4 Gillespie, S. ve P. Wilson. 2005. "The Publishing and Readership of Translation". *The Oxford History of Literary Translation in English*. (Ed.) S. Gillespie ve P. France. Vol. 3 Oxford: Oxford University Press. 38-51. (s. 39).
- 5 Schulte, R. 1999. "The Helen and Kurt Wolff Translation Prize and the Retranslation of Literary Works". *Translation Review*, 57:1. 1-2. DOI: 10.1080/07374836.1999.10523735. (s. 1).
- 6 Tahir-Gürçağlar, Ş. 2009. "Retranslation". *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. (Ed.) Mona Baker ve Gabriela Saldanha. London: Routledge. 233-236. (s. 233).
- 7 Koskinen, K. ve O. Paloposki. 2003. "Retranslations in the Age of Digital Reproduction". *Cadernos de Tradução* 11 (1). 19-38.
- 8 Susam-Sarajeva, Ş. 2006. *Theories on the Move: Translation's Role in the Travels of Literary Theories*. Amsterdam: Rodopi. (s. 135).
- 9 Tahir-Gürçağlar, Ş. 2009. "Retranslation". *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. (Ed.) Mona Baker ve Gabriela Saldanha. London: Routledge. 233-236. (s. 235).
- 10 Robinson, D. 1999. *Retranslation and the ideosomatic drift*. www.umass.edu/french/people/profiles/documents/Robinson.pdf. s. 1
- 11 Berman, A. 1990. "La retraduction cömmespace de traduction". *Palimpsestes* 4. 1-8.
- 12 Brownlie, S. 2006. *Narrative theory and retranslation theory*. *Across Languages and Cultures*, 7. 140-170. DOI: 10.1556/Acr.7.2006.2.1
- 13 Venuti, L. 2004. "Retranslations: The Creation of Value". *Bucknell Review*, 47 (1). 25-38. (s. 30).
- 14 Paloposki, O. ve K. Koskinen. 2004. "A Thousand and One Translations: Revisiting Retranslation". *Claims, Changes and Challenges in Translation Studies*. (Ed.) Hansen Gyde, Kirsten Malmjaer, Daniel Gile. Amsterdam: John Benjamins. 27-38. (s. 34).
- 15 Venuti, L. 2004. "Retranslations: The Creation of Value". *Bucknell Review*, 47 (1). 25-38. (s. 33).

- 16 Paloposki, O. ve K. Koskinen. 2004. "A Thousand and One Translations: Revisiting Retranslation". *Claims, Changes and Challenges in Translation Studies*. (Ed.) Hansen Gyde, Kirsten Malmjaer, Daniel Gile. Amsterdam: John Benjamins. 27-38. (s. 28).
- 17 Bilder, G. ve A. Rathemacher. 2010. "What Color is Your Paratext?" *The Serial Librarian*, 58. 49-52. DOI: 10.1080/03615261003623013. (s. 49).
- 18 Deane-Cox, S. 2014. *Retranslation: Translation, literature and reinterpretation*. London: Bloomsbury. (s. 26).
- 19 Valdeón, R. A. 2014. "The 1992 English Retranslation of *Brevisima relación de la destrucción de las Indias*". *Translation Studies*, 7:1. 1-16. DOI: 10.1080/147811700.2013.788904. (s. 5).
- 20 Deane-Cox, S. 2014. *Retranslation: Translation, literature and reinterpretation*. London: Bloomsbury. (s. 26).
- 21 Genette, G. 1997. *Paratexts: Thresholds of Interpretation*. Çev: Jane E. Lewin. Cambridge: Cambridge University Press. (s. 198).
- 22 Skibińska, E. 2015. "Retranslation: Literature and Reinterpretation". *Translation Studies*. DOI: 10.1080/14781700.2015.1075417. (s. 3).
- 23 Albachten, Ö. B. 2013. "Intralingual translation as 'modernization' of the language: The Turkish case". *Perspectives*, 21 (2). 257-271. DOI: 10.1080/0907676X.2012.702395. (s. 268).
- 24 Milton, J. 2001. "Translating Classic Fiction for Mass Markets. The Brazilian *clube do Livro*". *The Translator*, 7 (1). 43-69. (s. 62).
- 25 Susam-Sarajeva, Ş. 2006. *Theories on the Move: Translation's Role in the Travels of Literary Theories*. Amsterdam: Rodopi. (s. 138).
- 26 Frielinghaus, H. 2002. "Re: Re-Translation". *Translation Review*, 63:1. 79. DOI:10.1080/07374836.2002.10523816. (s. 79).
- 27 Pike, B. 2002. "Re-Translating: the Example of Musil". *Translation Review*, 63:1. 80-83. DOI:10.1080/07374836.2002.10523817. (s. 83).
- 28 Vanderschelden, I. 2000. "Why retranslate the French classics? The impact of retranslation on quality". *On Translating French Literature and Film II*. (Ed.) M Salma-Carr. Amsterdam/Atlanta: Rodopi.
- 29 de Kock, L. 2003. "Translating Triomf: The shifting limits of 'ownership' in literary translation or: Never translate anyone but a dead author". *Journal of Literary Studies*, 19 (3). 345-359. (s. 352).
- 30 Bensimon, P. 1990. "Présentation". *Palimpsestes. Retraduire* 4. IX-XIII. (s. IX).
- 31 Berman, A. 1990. "La retraduction cöme espace de traduction". *Palimpsestes* 4. 1-8.
- 32 Gambier, Y. 1994. "La retraduction, retour et détour". *Meta* 39 (3). 413-417. DOI:10.7202/002799ar.
- 33 Paloposki, O. ve K. Koskinen. 2004. "A Thousand and One Translations: Revisiting Retranslation". *Claims, Changes and Challenges in Translation Studies*. (Ed.) Hansen Gyde, Kirsten Malmjaer, Daniel Gile. Amsterdam: John Benjamins. 27-38..
- 34 Chesterman, A. 2000. "A Causal Model for Translation Studies". *Intercultural Faultlines*. (Ed.) Maeve Olohan. Manchester: St Jerome.
- 35 Sergay, T. D. 2006. "Translation and the Individual Talent: The Splendid Isolation of Our Retranslators of Russian Classics". *Translation Review*, 71:1. 37-40. DOI: 10.1080/07374836.2006.10523933. (s. 39).
- 36 Venuti, L. 2004. "Retranslations: The Creation of Value". *Bucknell Review*, 47 (1). 25-38. (s.35).

- 37 Caws, M. A. 2001. "Retranslation and its surrealist delights". Sites: The Journal of Twentieth-Century/Contemporary French Studies revue d'études français, 5:2. 341-349. (s. 3439).
- 38 Gentzler, E. 2015. "Translations and rewritings of Hamlet in China". Asia Pacific Translation and Intercultural Studies, 2 (2). 79-95. DOI: 10.1080/23306343.2015.1060399. (s. 81).
- 39 Natale, G. 2002. "Multiple Translations of Giacomo Leopardi's L'Infinito". Translation Review, 63:1. 51-70. DOI: 10.1080/07374836.2002.10523812. (s. 65).

KAYNAKÇA

1. Albachten, Ö. B., *Intralingual translation as 'modernization' of the language: The Turkish case. Perspectives*, 21 (2). 257-271. DOI: 10.1080/0907676X.2012.702395, 2013.
2. Austin Jane, *Emma*. USA: Penguin Threads. (İlk baskısı 1816, İngiltere: John Murray), 2011.
Emma. Çev: Elif Yıldırım. İstanbul, Oda Yayınları, 2010.
Emma. Çev: Nihal Yeğinobalı. İstanbul, Can Yayınları, 2007.
Emma. Çev: Nihal Yeğinobalı. İstanbul, Güven Yayınevi, 1963.
Emma. Çev: Ayşe Düzkan. İstanbul, Bordo Siyah Yayın Basım Dağıtım, 2008.
3. Bensimon, P, *Présentation. Palimpsestes. Retraduire* 4. IX-XIII, 1990.
4. Berman, A, *La retraduction cömmе espace de traduction. Palimpsestes* 4. 1-8, 1990.
5. Bilder, G. ve A. Rathemacher, *What Color is Your Paratext? The Serial Librarian*, 58. 49-52. DOI: 10.1080/03615261003623013, 2010.
6. Brownlie, S, Narrative theory and retranslation theory. *Across Languages and Cultures*, 7. 140-170. DOI: 10.1556/Acr.7.2006.2.1, 2006.
7. Caws, M. A., *Retranslation and its surrealist delights. Sites: The Journal of Twentieth-Century/Contemporary French Studies revue d'études français*, 5:2. 341-349, 2001.
8. Chesterman, Andrew, *A Causal Model for Translation Studies. Intercultural Faultlines*. (Ed.) Maeve Olohan. Manchester: St Jerome, 2000.
9. Deane-Cox, S., *Retranslation: Translation, literature and reinterpretation*. London: Bloomsbury, 2014.
10. Frielinghaus, H., *Re: Re-Translation. Translation Review*, 63:1. 79. DOI:10.1080/07374836.2002.10523816, 2002.
11. Gambier, Y., *La retraduction, retour et détour. Meta* 39 (3). 413-417. DOI:10.7202/002799ar, 1994.
12. Genette, G., *Paratexts: Thresholds of Interpretation*. Çev: Jane E. Lewin. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
13. Gentzler, E., *Translations and rewritings of Hamlet in China. Asia Pacific Translation and Intercultural Studies*, 2 (2). 79-95. DOI: 10.1080/23306343.2015.1060399, 2015.
14. Gillespie, S. ve P. Wilson, *The Publishing and Readership of Translation. The Oxford History of Literary Translation in English*. (Ed.) S. Gillespie ve P. France. Vol. 3 Oxford: Oxford University Press. 38-51, 2005.
15. Horton, D., *Thomas Mann in English: A Study in Literary Translation*. New York: Bloombury, 2013.
16. Kaiser, R., *The Dynamics of Re-Translation: Two Stories*. Translation Review, 63:1. 84-85. DOI: 10.1080/07374836.2002.10523818, 2002.

17. de Kock, L., *Translating Triomf: The shifting limits of 'ownership' in literary translation pr: Never translate anyone but a dead author*. *Journal of Literary Studies*, 19 (3). 345-349, 2003.
18. Koskinen, K. ve O. Paloposki, *Retranslations in the Age of Digital Reproduction*. *Cadernos de Tradução* 11 (1). 19-38, 2004.
19. Milton, J., *Translating Classic Fiction for Mass Markets*. *The Brazilian clube do Livro*. *The Translator*, 7 (1). 43-69, 2001.
20. Natale, G., *Multiple Translations of Giacomo Leopardi's L'Infinito*. *Translation Review*, 63:1. 51-70. DOI: 10.1080/07374836.2002.10523812, 2002.
21. Paloposki, O. ve K. Koskinen, *A Thousand and One Translations: Revisiting Retranslation*. *Claims, Changes and Challenges in Translation Studies*. (Ed.) Hansen Gyde, Kirsten Malmjaer, Daniel Gile. Amsterdam: John Benjamins. 27-38, 2004.
22. Pike, B., *Re-Translating: the Example of Musil*. *Translation Review*, 63:1. 80-83. DOI:10.1080/07374836.2002.10523817, 2002.
23. Robinson, D., *Retranslation and the ideosomatic drift*, www.umass.edu/french/people/profiles/documents/Robinson.pdf, 1999.
24. Schulte, R., *The Helen and Kurt Wolff Translation Prize and the Retranslation of Literary Works*. *Translation Review*, 57:1. 1-2. DOI: 10.1080/07374836.1999.10523735, 1999.
25. Sergay, T. D., *Translation and the Individual Talent: The Splendid Isolation of Our Retranslators of Russian Classics*. *Translation Review*, 71:1. 37-40. DOI: 10.1080/07374836.2006.10523933, 2006.
26. Skibińska, E., *Retranslation: Literature and Reinterpretation*. *Translation Studies*. DOI: 10.1080/14781700.2015.1075417, 2015.
27. Susam-Sarajeva, Ş., *Theories on the Move: Translation's Role in the Travels of Literary Theories*. Amsterdam: Rodopi, 2006.
28. Tahir-Gürçağlar, Ş., *Retranslation*. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. (Ed.) Mona Baker ve Gabriela Saldanha. London: Routledge. 233-236, 2009.
29. Valdeón, R. A., *The 1992 English Retranslation of Brevisima relación de la destrucción de las Indias*. *Translation Studies*, 7:1. 1-16. DOI: 10.1080/147811700.2013.788904, 2014.
30. Vanderschelden, I., *Why retranslate the French classics? The impact of retranslation on quality*. *On Translating French Literature and Film II*. (Ed.) M Salma-Carr. Amsterdam/Atlanta: Rodopi, 2000.
31. Venuti, L., *The Scandals of Translation*. New York: Routledge, 1998.
32. Venuti, L., *Retranslations: The Creation of Value*. *Bucknell Review*, 47 (1). 25-38, 2004.